

גליון תתמט • ערש"ק פרשת נח

לקראת שבוע

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

באם לא הי' אור – איך ראו שחרבו פני האדמה?

הדרך לא להיכנע לטרדות הפרנסה

מהות איסור ע"ז – הכרה שכלית או אמונה

מעלת חוש וכשרון הציור

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

לקראת שבת

מיתווספת בו לאחר מכן חיות בכוחותיו הגלויים ובפעולותיו הטובות.

מה שדובר לעל שבציור מעמיד אדם את עצמו ומתעלה למעלה מהמקום, הכוונה היא, שהוא מצייר לעצמו ענין הזמן והמקום, מה שהיה אי פעם בזמן אחר ובמקום אחר, לא שהוא מצייר אותו מקום במקומו הוא, אלא שהוא מתעלה לאותו מקום, כלומר באותן מדריגות שהוא הרהר במחשבתו והתבונן בהן והרגיש את הענינים בהרגש שלו, כאילו היה שם ממש.

בענינים הגשמיים של ראייה ושמיעה המציאו אנשי מדע מכשירים שונים לשמוע דיבורים ולראות דברים ממרחק כמה פרסאות, וכך הדבר גם בענין הראייה והשמיעה ברוחניות. זאת נתנו לנו הרביים שלנו בתורת ועבודת החסידות, שירגישו באלקות ממש על ידי ההתעסקות בתורה, תפלה ובירור ותיקון המדות.

(ספר השידות [המתורגם] תש"ד ע' י')

פתח דבר

בעזהי"ת.

לקראת שבת קודש פרשת נח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את קונטרס '**לקראת שבת'** (גליין תתמט), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן אמירתם, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

◇ ◇ ◇

ויה"ר שנוכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שכתא טבא
מכון אור החסידות

תוכן ענינים

מקרא אני דודש.....**ב**

לאיזה צורך נצטווה נח לעשות "צהר" לתיבה?

"מה תועלת חלון התיבה אם לא ה' אור בכל יום מימי המבול" / באם לא ה' אור - איך ראה נח שחרכו פני האדמה? ואיך פרחה היונה, ואיך ראתה אם יש מקום לנוח ואת העלה שטרפה? / ביאור נפלא בפירושי רש"י על תיבת "צוהר", ויישוב הקושיות והסתירות לפירושים אלו

^(ע"פ לקוטי שיחות ח"י עמ' 19 ואילך)

פנינים ⚡ עיונים וביאורים קצרים**ה**.
מבול - גם לא כחלק מהעולם
ע"פ לקוטי שיחות חל"ה עמ' 33 ואילך
שכר דור הפלגה
ע"פ לקוטי שיחות ח"נ עמ' 753

יינה של תורה.....**ו**.
"לבוא אל התיבה" בכל דור

לברוח מן "המים הזדונים" ולבוא אל תיבות התורה והתפילה / גם צדיק גמור צריך להינצל מטרדות עולם הזה / כל יהודי הוא "צדיק בדורותיו" וצריך לבוא אל התיבה / לבנות להשי"ת "עולם חדש"

^(ע"פ לקוטי שיחות ח"ה עמ' 280 ואילך)

פנינים ⚡ דרוש ואגדה**ט**
לבוא אל ה"תיבה" - ולצאת ממנה
ע"פ שיחות קודש תש"ט ח"א עמ' 386 ואילך, תורת מנחם - התועדויות תשמ"ה ח"א עמ' 515 ואילך
מלא שליחותך - והם יבואו "מאליהם"
ע"פ תורת מנחם - התועדויות תשמ"ה ח"א עמ' 517 ואילך

חידושי סוגיות**י**.
מהות איסור ע"ז - הכרה שכלית או אמונה

יבאר אריכות תיאור הרמב"ם בסדר השתלשלות ע"ז וכפירה בימים הקדמונים, ויסיק דבזה השמיענו להלכתא יסודות נחוצים בהבנת מהות חובת הגברא הנדרשת מצד איסור ע"ז ^(ע"פ לקוטי שיחות ח"ב עמ' 18 ואילך)

תורת חיים**יד**.
להעריך את הטובה

דרכי החסידות**טז**
מעלת חוש וכשרון הציור

מקרא אני הדש

ביאורים בפשוטו של מקרא

המורד מורפס
לעילוי נשמת
האשה החשובה מרת
רחמנה חי' פומא ע"ה
בת יכלחמ"א ר' חוב
ביסטריצקין
ולמות משפחתה שדח

המורד מורפס
לעילוי נשמת
הרה"ח ר' שלמה
בן ר' יעקב ע"ה
יאנע
נלבית כ"ז תשרי ה'תשצ"א
תנצ"ה

דרכי ההסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה' מכ"ק אדמו"ר
מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

לאיזה צורך נצטווה נח לעשות "צהר" לתיבה?

"מה תועלת חלון התיבה אם לא חי' אור בכל יום מימי המבול" / באם לא חי' אור – איך ראה נח שחברו פני האדמה? ואיך פרחו היונה, ואיך ראתה אם יש מקום לנוח ואת העלה שטרפה? / ביאור נפלא בפירושי רש"י על תיבת "צהר", ויישוב הקושיות והסתירות לפירושים אלו

בריש פרשתנו מסופר בכתוב אודות מצות ה' לנח שיעשה תיבה, ומפורט הפרטים שבעשייתה; ובתוך הדברים נאמר (ו, טז) "צהר תעשה לתיבה". ומפרש רש"י:

"צהר – יש אומרים: חלון, ויש אומרים: אבן טובה המאירה להם".

והנה, מזה שרש"י הביא שתי השיטות, מובן ששתיהן מתאימות ומובנות ב"פשוטו של מקרא" (כדרכו של רש"י ש"לא באתי לפרש אלא פשוטו של מקרא" (לשון רש"י בפירושו בראשית ג, ח. ג, כד. ועוד)). היינו, שרש"י מסופק בין שתיהן ולא הכריע.

אך לכאורה, מהמשך המקראות ופירוש רש"י נראה עיקר כא' הפירושים ולא כחבירו, וצריך ליישב שלא יסתרו הדברים זה את זה, כדלקמן.

ב. ראשית כל יש להעיר (וכמ"ש במפרשי רש"י כאן: רא"ם. גור אריי. ועוד), דלקמן מפורש (פרשתנו ח, ו) "ויפתח נח את חלון התיבה"; ולכאורה מזה מוכח שאין ה"צהר" האמור כאן "חלון" – דא"כ חי' צריך לומר (כמו שם) "חלון תעשה לתיבה" – אלא ענין אחר.

אבל בדרך הפשט אין זה קושיא, כי אפשר ליישב בפשיטות (וראה גו"א ודברי דוד), שציורי הקב"ה לנח חי' רק בנוגע להאזר שעל ידי החלון – ולא להכנסת אויר, חפצים וכיו"ב – ולכן כאן נאמר "צהר" המורה על אור [כמו "צהריים" (ראה פרש"י פנחס כו, יג. מקץ מג, טז. ראב"ע, רד"ק ועוד)]. וע"ד הלשון "זוהר";

אלא שלאחרי שכבר נעשה למטרה זו ד"צהר", שוב המשיך נח להשתמש בו גם כ"חלון"

מעלת חוש ובשרון הציור

בציור מצטייר הדבר כמו חי, כלומר, מה שהיה בהעלם בזכרוננו, בא בציור בהתגלות ובחיוניות, ועל ידי כך מיתוספת בו לאחר מכן חיות בכוחותיו הגלויים ובפעולותיו הטובות

מה שהיה בהעלם בזכרוננו בא בציור בהתגלות ובחיות

השבח להשי"ת עבור ענין הציור. ענין הציור מעמיד את האדם במקום אחר ובזמן אחר. מקום אחר הרי גם אותו מקום הוא גשמי. ואילו כשעומדים בזמן אחר, הרי זו השערה על למעלה מן הזמן. זוהי ההתבודדות החסידית. למרות שחסידים אינם מחזיקים מהתבודדות¹, אך ענין זה שונה, יכולים לעמוד מתחת לטלית ולהימצא רחוק מאד.

את ענין הציור יכולים להבין, על דרך כמו שחסידות מסבירה את הענין של האצלת הידיעה בעצמותו כביכול, כמאמר בדיעת עצמו יודע את הנבראים, שלכאורה לא מובנת משמעות הדבר, בשלמא חכמה שבאצילות הספירות הרי היא כדי שתהיה חכמה וידיעת אלקות בנבראים, אך למעלה מאצילות הספירות לא מובן איך זה ידיעת עצמו, שהרי לגבי עצמו בעצמו מה מוסיף ענין הידיעה, אלא התירוץ הוא, שידיעת עצמותו, מה שבידיעת עצמו יודע את הנבראים, זה ממוצע, שתוכל להיות אצילות הספירות, שכן על ידי התחדשות ענין הידיעה, יש משום נתינת מקום לידיעה של הספירות השייכות לעולמות

בדוגמא כזו יובן ענין הציור, שהוא מצייר לעצמו מה מיש בזכרוננו. בציור מצטייר הדבר כמו חי, כלומר, מה שהיה בהעלם בזכרוננו, בא בציור בהתגלות ובחיוניות, ועל ידי כך

(1) ראה באריכות בס' דרכי החסידות – פרשיות (ח"א), פרשת שלח.

להעריך את הטובה

ימים שלימים לא יספיקו כדי להודות להשי"ת על חסדו

במענה על מכתבה . . בו כותבת אודות מצב הבריאות וחווית דעת הרופא.

מובן הוא, שמכיון שהוא - הרופא - אומר שאם ישמרו את הדיאטה, אפשר להסתדר ללא ניתוח שנה שנתיים או יותר, אין מקום לחשוב על ניתוח, ובפרט שמזמן לזמן נוספות דרכים חדשות בטיפול במצב כזה, ולכן יתכן מאוד מאוד שכלל לא יהי צורך בניתוח, וזה תלוי בשליטה העצמית שלה, לא להתרגל ולשמור פחות או יותר את הדיאטה ובאופן כללי את הוראות הרופא המומחה,

ואם תתבונן ולו לזמן קצר באלו מקומות היו לפני שנים אחדות, ומאות אלפי יהודים נמצאים שם גם היום, מצבם שם ושלם כאן, אזי ימים שלימים לא יספיקו להודות להשם יתברך על חסדו, ואז רואים איזה מקום קטן תופסים הקשיים שישנם כעת לעומת חסדי השם יתברך האמורים לעיל, ובטוחני שבהחלט מיותר להרחיב הביאור בזה.

(הרמס מאגרות קודש חיד"ק ע"פ קנא)

הערכת הטובה שהשי"ת נתן, ממשיכה את הברכות מהשי"ת

במענה על מכתבו:

תוכנו מפליא אותי. הוא עצמו הרי כותב שאני בקשתי ממנו לכתוב לי ולהודיעני כאשר המצב ישתפר. הוא לא עשה כן, אלא המתין עד שמשוהו 'נתקע' לאחר השיפור. ורק אז הוא מודיע.

ידוע המבואר בספרים הקדושים, שכאשר רואים חסדים מהשם יתברך, יש להעריך אותם במלוא המידה ולהודות לו באופן המתאים, היינו שהתודה באה לידי ביטוי בהוספה בעניינים של תורה ומצוות, שכאשר מעריכים את הטובה שהשי"ת נתן, זה ממשיך את הברכות מהשם יתברך, והשם יתברך עוד מוסיף בזה, אך אם כשמגיעה הטובה, מקבלים זאת כדבר מובן

מאליו ולפעמים אפילו כהמצאה אישית שהוא פעל בחכמתו וכדומה, הרי לא זו בלבד שאין זה מביא להוספה בתורה ומצוות אלא לפעמים אף להיפך, כי מרגישים בטחון בעצמם, ואם כן, אין זה פלא אם אחר כך 'נתקע'.

מובן, שזה שבקשתי ממנו להודיעני על השיפור, הכוונה בכך היתה לעוררו להתבונן כיצד השם יתברך מתנהג עמו בחסד וברחמים, ועל ידי זה תתחזק עוד יותר הטובה.

והשי"ת יעזור לו שלפחות מכאן ולהבא יעשה כאמור לעיל...

(הרמס מאגרות קודש חיד"ק ע"פ כ"ב)

להאיר את המצב כמו שהוא

במענה על מכתבו.. בו כותב אודות מצב הבריאות, שלו ושל זוגתו תח"י וגם אודות פרנסה.

מפליא אותי סגנון מכתבו, שלאחר שראה במו עיניו את חסדו הגלויים של השי"ת ואת הניסים שלו כאשר ניצל מהמחנות וכו', כעת בהמצאו במקום שהסכנה - ר"ל - כלל איננה, נשאר הוא בשאלה - "מאין יבא עזרי"? ושוכח שמיד אחר כך הרי כתוב "עזרי מעם ה'".

מובן מאליו שאין כוונתי בזה לומר מוסר, והרי ידוע גם מאמר רז"ל "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו" ו"הוי דן את כל האדם לכף זכות", רצוני רק להאיר את המצב כפי שהוא, ואז יראה עד כמה עליו להיות חזק בבטחון בבוא עולם ומנהיגו, וככל שהבטחון יהי חזק יותר, כך יראה מהר יותר הוספה בברכות מהשם יתברך.

וזה עוד יותר נוגע במצבו, שאפילו בחיפוש עבודה או ענין אחר של פרנסה, הוזלת חש עד כמה הוא עצמו בטוח שיקבל את העבודה ואת הרווח וזה משפיע על הוזלת למלא את דרישתו, וכפי שרואים זאת במוחש.

מובן מאליו שיש לעשות גם בדרך הטבע, אבל האמור לעיל נכלל גם בטבע, מובן גם שיש להוסיף בענייני מצוות, שזהו הצינור והאמצעי להגדיל את הברכות מהשם יתברך במה שנחוצך.

(הרמס מאגרות קודש חיד"ק ע"פ רכ"ב)

לקראת שבת

ה

שאפשר לשלח על ידו את העורב, ולכן לקמן נאמר "חלון".

ג. אולם אי קשיא הא קשיא, שבפירושו עה"פ שם - "ויפתח נח את חלון התיבה אשר עשה" - מפרש רש"י:

"את חלון התיבה אשר עשה - לצהר, ולא זה פתח התיבה העשוי לביאה ויציאה".

וכבר האריכו המפרשים, דמדבריו אלה משמע שתפס רש"י עיקר כהשיטה ש"צהר" הוא "חלון"; ולכאורה קשה, איך יתיישב עם זה שלפני כן הביא גם את הפירוש ש"צהר" הוא "אבן טובה" ולא הכריע ביניהם?

(וזה לשון הרא"ם: "אף על פי ששם פירש אותו כמסופק - יש אומרים חלון ויש אומרים אבן טובה" - מהאי קרא משמע שהוא חלון. וכך אמרו בבראשית רבה: הדא מסייעא לההוא דרבי אבא דאמר חלון").

וי"ל דאדרבה: זה שרש"י מפרש את הכתוב שם בהתאם להשיטה ד"חלון" הוא (לא) משום שהכתוב שם משמע יותר כשיטה זו, (אלא) משום שלפי השיטה ד"אבן טובה" הכתוב שם מובן בפשיטות ואינו צריך בכלל לפירוש.

כלומר (ראה גם לבוש ונחלת יעקב שם. ועוד מפרשים):

מה שהוקשה לרש"י הוא יתור התיבות ("ויפתח נח את חלון התיבה) אשר עשה". ובשלמא להשיטה ד"אבן טובה", מובן מאליה מה שהכתוב מוסיף תיבות אלו - כיון שחלון זה לא נצטווה נח בעשייתו אלא עשאו על דעת עצמו;

אך להשיטה ד"חלון" - הרי תיבות "אשר עשה" מיותרות, דפשיטא שעשה נח חלון זה לאחר שנצטווה בעשייתו!

וע"ז מפרש רש"י שנתכוון הכתוב להשמיענו שהמדובר הוא באותו "חלון" שעשה על פי הציור ד"צהר", ו"לא זה פתח התיבה העשוי לביאה ויציאה";

כי ה' אפשר לטעות ולפרש שהכוונה ב"ויפתח נח את חלון התיבה" היא לפתח התיבה, כי לפעמים "חלון" ו"פתח" היינו הך - וע"ז קמ"ל שהכוונה היא לאותו "חלון" שנצטווה על עשייתו במיוחד ("אשר עשה") לשם "צהר" (ראה גור ארי' על אתר).

ד. ועדיין צ"ע, דלקמן עה"פ "עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף ויום ולילה לא ישבותו" (ח, כב) מפרש רש"י:

"ויום וליילה לא ישבותו - מכלל ששבתו כל ימות המבול, שלא שימשו המזלות ולא ניכר בין יום ובין לילה".

והקשה שם הרא"ם: "מה תועלת חלון התיבה אם לא ה' אור בכל יום מימי המבול"? כלומר: איך אפשר לומר שהציור "צהר תעשה לתיבה", מכון ל"חלון" שהכניס אורה להתיבה ("צהר") - בשעה שכל ימות המבול לא ה' אור כלל!

ולכאורה ה' אפשר לתרץ (ע"ד הנ"ל ס"ג), שמ"ש רש"י כאן הוא רק לפי השיטה ד"צהר" היינו "אבן טובה"; אבל לפי השיטה ד"צהר" היינו "חלון" אכן שימשו המזלות

בעת המבול, ואם כן היתה תועלת מהחלון להאיר בתיבה.

אך כד דייקת אי אפשר לומר כן בנדר"ד, כי עכצ"ל שדברי רש"י שלא שימשו המזלות הם לכל הפירושים, שהרי זהו פשוט משמעות הכתוב – שהמזלות שבתו בימי המבול.

[יש ממפרשי רש"י שתירצו (ראה שפתי חכמים. ועוד רבים), שבעת המבול נתבטלה רק תנועת (היקף) המזלות בלבד, אבל הי' קצת אור בעולם.

אך קשה לומר כן, כי כמבואר כמ"פ כתב רש"י פירושו בסגנון ברור שגם תלמיד צעיר ("בן חמש למקרא") לא יטעה בכונתו; ובנדר"ד: פירוש הפשוט של דבריו "מכלל ששבתו . . שלא שימשו המזלות" הוא, שלא עשו שימושם ותפקידם – "להאיר על הארץ" (בראשית א, טו), ולא רק שנתבטלה תנועתם].

ה. ויש ליישב (וראה כעין זה במהרש"ל על רש"י), שהכוונה במ"ש רש"י (שהמזלות לא שימשו) "כל ימות המבול" אינה לכל שנים עשר החדשים שבהם הי' נח בתיבה (ואף שכן הוא ע"ד הדרש – ראה ב"ר פרשתנו לד, יא. ועוד – הרי רש"י כותב רק המוכרח לפי דרך הפשט. ולהעיר מפירוש הרד"ק לפרשתנו ח, כב), אלא רק לארבעים יום הראשונים בלבד שעליהם נאמר (ז, יז) "ויהי המבול ארבעים יום על הארץ", אבל לאחר זה חזרו המזלות לשימושם, ואז היתה התועלת באור שעל ידי החלון.

[או י"ל, שהמזלות לא שימשו עד לאחר המאה וחמשים יום שאז (כמסופר בפרשתנו ח, ב) "ויסכרו . . ארובות השמים ויכלא הגשם מן השמים", היינו, שאז חזרו השמים להתנהג כסדרם ובמילא גם המזלות].

ובדרך זו מתורצות גם שאר קושיותיו של הרא"ם:

באם לא הי' אור – איך ראה נח בא' בתשרי, היינו בתוך שנת המבול, שחרבו פני האדמה (ח, יג)?

איך פרחו היונה (ח, ח ואילך), ואיך ראתה אם יש מקום לנוח ואת העלה שטרפה?

מהיכן ידע נח את מספר הימים – "ויהי מקץ ארבעים יום" (ח, ו), "ויחל עוד שבעה ימים גו'" (ח, ז), "ויחל עוד שבעה ימים אחרים גו'" (ח, יב)?

כי כל אלו הם מהימים שלאחר סיום המבול עצמו (ארבעים יום, ולכל היותר – מאה וחמשים), ובימים אלה כבר חזרה (אליבא דרש"י) מערכת השמים לסדרה הרגיל. וק"ל.

[אלא שעדיין יש להקשות על השיטה ד"חלון": מה האיר את התיבה בימי המבול הראשונים, שבהם לכ"ע לא הי' אור בעולם? ויש בזה אריכות דברים, ועוד חזון למועד בעז"ה].

ואין הדברים אמורים רק לגבי ההכרה במציאות הבורא, אלא אף לעבודתו, אשר גם לזה באו בנ"א בימי אברהם ע"י ההכרה בכח עצמם "שאין ראוי לעבוד אלא לאלו-ה העולם ולו ראוי להשתחוות ולהקריב ולנסך כו'", ומ"מ צריך האדם לידע אשר אף ענין זה יסודו הוא דברי ה', נבואת משה רבינו, דהקב"ה הוא ש"הודיעם דרך עבודתו".

והיינו שחידד לנו הרמב"ם לדינא, דמחד מחוייב אדם מצד ע"ז לבוא במחשבתו לידי הכרה שכלית שענין ע"ז מופרך והוא היפך האמת והצדק, ומאידך גם לאחר הכרה זו מחוייב אדם שיקיים המצוה והציווי דעבודה זרה (אף "לא-תעשה" שבה, האיסור לעבוד עבודה זרה; וכ"ש ה"עשה" לעבוד לאלקי האמת) מצד זה ש"הודיעם דרך עבודתו", על יסוד האמונה בה'.

שכר דור הפלגה

על כן קרא שמה בבל כי שם בלל ה' שפת כל הארץ ומשם הפיצם ה' על פני כל הארץ ומשם הפיצם – למד שאין להם חלק לעולם הבא. וכי אי זו קשה של דור המבול או של דור הפלגה, אלו לא פשטו יד בעיקר ואלו פשטו יד בעיקר להלחם בו ואלו נשטפו ואלו נאבדו מן העולם. אלא שדור המבול היו נולדים והיתה מריבה ביניהם לכך נאבדו, ואלו היו נוהגים אהבה ורעות ביניהם (יא, ט. רש"י)

שנינו באבות "עשרה דורות מאדם ועד נח כו', שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא עליהם את מי המבול. עשרה דורות מנח ועד אברהם כו', שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שבא אברהם אבינו וקיבל שכר כולם" (אבות פ"ה מ"ב).

ולכאורה תמוה מ"ש "עד שבא אברהם אבינו וקיבל שכר כולם", שהרי כל הדורות היו "מכעיסין ובאין", ואיזה שכר הגיע להם שהי' אברהם יכול לקבלו (וראה רע"ב אבות שם, מדרש שמואל בארוכה)?

ועוד צריך ביאור, שאם גם לדורות ה"מכעיסין ובאין" יש שכר, מדוע לא מצינו בנח שקיבל שכר העשרה דורות שלפניו, ושכרם של אלו להיכן הלך (ראה רש"י, ראב"ן ועוד לאבות שם)? ויש לומר:

לאנשי דור המבול באמת לא הגיע שכר כלל, כי לא מצינו שעשו שום מעשים טובים שיגיע להם שכר בעבורם, ולכן לא הי' להם שום שכר שהי' נח יכול לקבלו.

משא"כ אנשי דור הפלגה היו להם מעלות בהנהגה שבין אדם לחבירו, שהרי עשו מעשיהם יחד באחוזה ובריעות, כמ"ש "ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים" (נח יא, א), וחטאם הי' רק כלפי שמים, ולכן הגיע להם שכר על הנהגתם זו.

אמנם, הם עצמם לא יכלו לקבל את השכר המגיע להם, כיון ש"פשטו יד בעיקר" ואיבדו את חלקם בעולם הבא; אבל השכר עצמו לא אבד, וזכה בו אברהם אבינו, ש"קיבל שכר כולם".

מבול – גם לא בחלק מהעולם

ויאמר אלקים זאת אות הברית נ' לדרת עולם לדרת עולם – נכתב חסר, שיש דורות שלא הוצרכו לאות לפי שצדיקים נגמרים היו כמו דורו של חקיהו מלך יהודה ודורו של רבי שמעון בן יוחאי (ט, יב. רש"י)

צריך ביאור: מדוע רק הדורות ש"צדיקים גמורים היו" לא הוצרכו לאות הקשת – והרי לכאורה גם אם הם רשעים גמורים, כל זמן שאינם רשעים כאנשי דור המבול, אין הם ראויים לעונש המבול, ולמה יצטרכו לקשת? ויש לומר:

גדר עונש המבול שונה הוא משאר העונשים המסופרים בתורה, שהמבול אינו רק עונש לבני האדם על חטאיהם, אלא הוא בגדר חרטה כביכול של הקב"ה על עצם בריאת האדם, כמ"ש "ויונחם ה' כי עשה את האדם" (בראשית ו, ו). ולכן נשתנה גם אופן העונש, שבעונש המבול נאמר "וימח את כל היקום" (נח ז, כג), לשון מחי' ואיבוד מוחלט, שלא מצינו דוגמתו בעונשים אחרים (וראה לקו"ש חל"ה עמ' 35 הע' 50).

וזהו החידוש בהבטחת ה' "ולא יכרת כל בשר גו' ולא יהי' עוד מבול לשחת הארץ" (שם ט, יא), שלא זו בלבד שלא יהי' עוד מבול על כל העולם, אלא שלא יהי' שום עונש באופן של מבול, של מחי' והשחתה לגמרי, אפילו בחלק מהעולם (כחד מ"ד בסוטה יא, א – ראה גליון מהרש"א שם).

ולכן נראית הקשת בכל הדורות, גם כשאין כל הדור רשעים כאנשי דור המבול, כי בכל דור ישנם עכ"פ מקומות מסויימים שהנהגה בהם היא בדוגמת אנשי המבול, ובא אות הקשת להורות שאעפ"כ לא ימחה אותם ה' ולא ישחית אותם לגמרי כמו במבול.

ורק דורו של חזקיהו ודורו של רשב"י, שאז היו כללות אנשי הדור צדיקים גמורים, לא הוצרכו לאות הקשת, ולכן לא נראתה הקשת בימיהם.

והתאמתות הכרת האדם בשלילת עבודה זרה כנ"ל.

והנה לאח"ז האריך הרמב"ם עוד, גבי בני יעקב שנעשו "אומה שהיא יודעת את ה'", אבל באריכות ימיהם במצרים "חזרו ללמוד מעשיהן ולעבוד עבודה זרה כמותן כו' וכמעט קט הי' העיקר ששתל אברהם נעקר" עד שהוציאם משם ה' וכו'; ולפי הנ"ל נמצא שדברים אלו הם להיפך מתוכן כל הפרק, דעד כאן למדנו שמצד שכלו גופא יודע האדם שעבודה זרה היא דבר מופרך, ויודע הוא ומכיר בהקב"ה, ואילו כאן נאמר שאפילו בני "אומה שהיא יודעת את ה'", "חזרו ללמוד מעשיהן ולעבוד עבודה זרה כמותן".

ויובן ע"פ דברי הרמב"ם בהמשך וסיום הפרק, וז"ל: "ומאהבת ה' אותנו עשה משה רבן של כל הנביאים ושלחו כיון שנתנבא משה רבינו ובחר ה' בישראל לנחלה הכתירן במצות והודיעם דרך עבודתו ומה יהי' משפט עבודה זרה וכל הטועים אחריו". דבזה הדגיש הרמב"ם שבדאי עיקר זה שאין מקום כלל למציאות ע"ז ועבודתה מובן מצד טבע שכל האדם כו', וידיעתו נדרשת כהקדמה לקיום ע"ז במעשה, אך ביחד עם זאת חייב אדם לידע שאי אפשר לסמוך, ליסד הבנין, על ההשכלה בלבד, וראי' לזה מירידת ישראל בימים ההם אל דחי, וכדי לשלול הע"ז נזקקו לכך ש"מאהבת ה' אותנו". עשה משה רבינו רבן של כל הנביאים ושלחו וכיון שנתנבא משה רבינו ובחר ה' בישראל לנחלה הכתירן במצות והודיעם דרך עבודתו כו' – היינו קיום מצד ציווי ה'.

שלשים לכח" הנזכר לפני זה הוא ענין שבטבע האדם, ועד"ז "בן ה' למקרא" שלפניו, וכן "בן חמישים לעצה", "בן ששים לזקנה" כו' שלאחריו. ועיי' ע"ז ה: פרש"י ס"פ תבוא. מאירי לאבות שם). וא"כ מובן שההבנה וההכרה במציאות הבורא, ובשלילת המציאות והחשיבות של כל דבר זולתו יתברך, שהגיע אליהם אברהם בן מ' שנה, הם ענין השייך לטבע דשכל הנבוא, ואינו ענין שלמעלה מגדר שכל הנבוא. ומהאי טעמא נקט הרמב"ם הגירסא "בן ארבעים שנה הכיר את בוראו", כי זהו הגיל שבו הכרת והבנת השכל הן בשלימות, וענין זה הוא בהתאם לתוכן כל ההלכה והפרק כנ"ל. ועפ"ז מובן גם הטעם שלא רצה להזכיר כאן הא דבהתחלת חקירתו הי' אברהם בן ג', כי מהדגשה זו הי' מקום לטעות שלא הי' אצלו הדבר מצד טבע השכל מצד עצמו, אלא באופן נסי לגמרי, למעלה מהשכל, דפלא גדול הוא שכבר בהיותו בן שלש שנים היתה לו הכרה באלקות].

ומתוך נקודה וכוונה זו ממשיך הרמב"ם דבריו בהלכה זו, ומאריך ומפרט כיצד אברהם "התחיל להשיב תשובות כו' ולערוך דין עמהם". כיון שגבר עליהם בראיותיו ביקש המלך להורגו כו', וכן ש"הי' מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר", עד שהחזיר את העם "לדרך האמת עד שנתקבצו אליו אלפים ורבבות והם אנשי בית אברהם ושתל בלבם העיקר הגדול הזה" – דע"י ראיות והכרחים שכליים החזיר "אלפים ורבבות" (שהיו עובדי עבודה זרה) "לדרך האמת" ו"שתל בלבם" – וכל זה מוסיף הדגשה בחוזק

הכבוד מרומם
לעולו נשמת
והנחת ה' יהודה לייב ב"ר
מרדכי אברהם ישעי'
ע"ה נפטר
מבית ב"ר אברהם יצחק
נפטר י"ד ניסן ה'תשס"ג
הנצחה

"לבוא אל התיבה" בכל דור

לברוח מן "המים הזורמים" ולבוא אל תיבות התורה והתפילה / גם צדיק נמור צריך להינצל מטרדות עולם הזה / כל יהודי הוא "צדיק בדורותיו" וצריך לבוא אל התיבה / לבנות להשי"ת "עולם חדש"

אודות צדקותו של נח, "נח איש צדיק תמים", דייקה התורה לומר שהי' "צדיק תמים בדורותיו", ומשמע מזה שצדקותו נבעה מהיותו בדור המבול דייקא, וביארו בזה חז"ל (סנהדרין קח, א. הובא בפרש"י עה"פ) בשני אופנים:

א. "יש מרבתינו דורשים אותו **לשבח**": דורו של נח הי' מלא ברשעים, ומכיוון שדרך האדם "להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו... ונוהג במנהג אנשי מדינתו" (רמב"ם הל' דעות ריש פ"ו), הי' נח עלול להיות מושפע מרשעת אנשי דורו. ואף על פי כן התגבר נח ועמד בצדקו. והדבר מוכיח על עצם צדקותו: אם בדור ירוד כזה הצליח להיות צדיק "כל שכן שאילו הי' בדור צדיקים – הי' צדיק יותר".

ב. "ויש שדורשים אותו **לגנאי**": דרגת צדקותו של נח הייתה נחותה, ודווקא ביחס לאנשי דורו הרשעים הי' נח נחשב לצדיק, אבל "אילו הי' בדורו של אברהם – לא הי' נחשב לכלום".

ויש לתמוה תמיהה רבה: ידוע הכלל (ב"ב קכג, א) ש"אפילו בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב", ומשום כך אף האריך הכתוב (פרשתנו ז, ח) לכתוב "את הבהמה אשר איננה טהורה" תחת לכתוב בפירוש "את הבהמה הטמאה". ואם כן, איך שייך לומר כפירוש השני שכוונת הכתוב ב"בדורותיו" היא לפרש את גנותו של נח?

והנה, במקומות רבים בתורה נאמרה בפירוש תיבת "טמא" וכיוצא בה, והכלל בזה הוא, שבכל הנוגע להלכה יש לומר את הדבר באופן ברור ולא ברמז, ואפילו דבר מגונה. והכלל ש"בגנות... לא דיבר הכתוב" הוא רק בסיפורי מעשיות שבתורה (ראה במקור הדברים אריכות השקו"ט בזה).

ואם בפרשתנו פירשה תורה את גנותו של נח, שהי' נחשב לצדיק רק "בדורותיו", אין

לקראת שבת

קו הצדק מתבונתו הנכונה כו' וידע שכל העולם טועים כו'", ומתאר בפרטיות כיצד הגיע אברהם לכך ע"י חשבון שכלי והגיוני כו'.

[ועפכ"ז יש ליישב עוד דבר מדברי הרמב"ם כאן, דהנה בנדרים לב ע"א גרסינן דבן ג' הכיר אברהם את בוראו, ובמדרש פרשתנו (ב"ר פ"ל, ח) היא פלוגתא אם בן ג' או בן מ"ח נובפסיקתא רבתי פכ"א מצינו עוד מ"ד דבן נ' הכיר, אולם הרמב"ם נקט כאן גירסא חדשה דהי' זה בהיותו בן ארבעים [וכן נקט ברד"ק תולדות כו, ה. ועיי' במאירי בחיבור התשובה מאמר א פ"ו, ובפתיחתו לאבות], וכבר הביא ע"ז הראב"ד הא דנדרים דבן ג' הי', וכתב הכס"מ "אפשר לקיים זה וזה דבן שלש שנים הי' כשהתחיל לחשוב כו' להכיר בוראו אבל כשהי' בן ארבעים השלים להכירו [ועיי' גם מגן אבות להתשב"ץ בתחילתו]. ורבינו כתב העיקר שהוא גמר ההיכרא דהיינו כשהי' בן ארבעים שנה. וצ"ל שהי' גורס... בן ארבעים... ולא בן מ"ח כמו שהוא בספרים". ויל"ע דסו"ס מה ראה הרמב"ם כאן להכריע ולדייק בעניני מדרשות בספר הלכותיו, ומה איכפת לי' לנקוט כגירסא הנפוצה (וכ"ה בכמה מקומות במדרש, עיי' בב"ר שם על הגליון), ובכלל הלמאי נחית להודיענו גילו של אברהם (ולמש"כ הכס"מ שהתחיל בן ג' שנים – למה נמנע הרמב"ם מלהזכיר גם פרט זה, ומאי אולמי' דסופו מתחילתו).

אבל לפי דברנו אפשר שיש לתלות זה בהא דסוף פ"ה דאבות "בן ארבעים לבניה". היינו שבעת שבא האדם לגיל ארבעים שנה, מגיע הוא מצד טבעו לשלימות בהבנה והשגה (כשם ש"בן

יעשון ואלה אשר לא תיעשנה, אלא אדרבה – לכל לראש יש להשמר שהמחשבה תהא כדבעי בתכלית, וא"כ אריכות הדברים בביאור יסודי טעות ע"ז נוגעים לדינא כדי לידע מה צריך לקבוע במחשבה, כדי שההכרה באלקות תהי' גם מצד מחשבת האדם ושכלו. וזהו שטרח הרמב"ם להקדים **ולחסיביר** בהגיון ה"טעות" השכלית והמחשבתית שעמדה ביסוד ע"ז, ש"בימי אנוש כו' **טעו** בני האדם כו' חכמי אותו הדור", דבכל זה השמיענו שעיקר ע"ז וסיבתה (גם באופן שהיתה בימי אנוש, כאשר בני האדם בקשו במעשיהם "להשיג רצון הבורא בדעתם הרעה") אינה מופרכת רק בגלל ציווי וגזירת ה', אלא זהו היפך האמת והמציאות, היפך השכל (עיי' היטב בפי"ה מ"ע ע"ד מ"ז), ושרשה הוא "טעותם וכסילותם שמדמים שזה ההבל רצונך הוא", כל הרמב"ם בדבריו שם. ושוב פירט וביאר לאח"ז, דגם האופנים הירודים והגרועים יותר דע"ז שנשתלשלו אח"כ הם מצד ש"עמדו בבני האדם נביאי שקר", היינו שהטעות במחשבה ובלב הנ"ל הביאה לידי ירידה גדולה כזו עד לדבר שקרי לגמרי והיפך השכל לגמרי (למטה **מטעות** בשכל ובהבנה) עד לשכחת ה' הגדול ח"ו כו'.

ולאחרי כל הנ"ל הוסיף הרמב"ם לתאר כיצד הגיע אברהם מעצמו ע"י חקירתו לידיעת ה', וזה מחזק ומדגיש יותר כמה צריך להיות מופרך בעיני האדם (גם **מצד השכל**) כל אופן בעבודה זרה – דאפילו בעת המצא אברהם בין עובדי עבודה זרה באופן הגרוע שבה, "והוא עובד עמהם", "השיג דרך האמת והבין

מהות איסור ע"ז – הכרה שכלית או אמונה

יבאר אריכות תיאור הרמב"ם בסדר השתלשלות ע"ז וכפירה בימים הקדמונים, ויסיק רבוה השמיענו להלכתא יסודות נחוצים בהכנת מהות חובת הנברא הנדרשת מצד איסור ע"ז

בריש הל' ע"ז להרמב"ם מצינו שהאריך לבאר בכמה הלכות ראשית הטעות דע"ז מימי אנוש ואילך, ואיך נשתלשל מזה במשך הדורות שעמדו בבני אדם נביאי שקר ואמרו שהא-ל צוה ואמר להם עבדו כוכב פלוני כו' וכמעט נשתכח ה' הנכבד והנורא כו', עד שבא אברהם והכיר את בוראו וטרח להודיעו לרבים וכו', ואח"כ עמדו זרעו ולמדו עיקר זה מאב לבן וכו', עד שנבחרו לעם וקבלו התורה כו'. ולכאורה צ"ע מאי הלכתא יש בכל השתלשלות זו, ומאי דהוה הוה, והרי הרמב"ם אין דרכו בחיבורו אלא לבאר דינים והלכות ולא דברי ימי עולם.

והבאים בפועל (עבודה זרה), אבל תוכנו ועיקרו (גם בענינים המעשיים שבו) הוא בנוגע למחשבת האדם, הרהור הלב – שמעלה האדם בלבו ומחשבתו שנברא, מלאך או גלגל כו' הם אלוהים, או סרסור עכ"פ – מציאות בפ"ע. ואף ענין זה של עיוות המחשבה איסור מפורש הוא, וכמו שפירט הרמב"ם להלן ריש פרק ב, שלא ישוט בלבו לחשוב כהנה על צבא השמים וכיו"ב, ולכן אסור לקרות באותם הספרים (אודות עבודה זרה) כלל ולא נהרהר בה ולא בדבר מדברי' נאלא שרק "כל הנפנה אחרי' בדרך שהוא עושה מעשה ה"ז צוקה", מיהו גם עצם הפני' היא בלאו, עיי"ש, וראה סהמ"צ להרמב"ם מל"ת יו"ד. מז. ועוד].

ונ"ל דבאמת כ"ז הוא הקדמה יסודית לדין ע"ז, דאף שחטא ע"ז בכללותו הוא מן המצוות המעשיות (ולא מחוייב הלב), דיש בו איסורים בנוגע למעשה ובדברים

ומזה מובן, שע"מ לקיים כדבעי איסור ע"ז, אין די לידע רק את המעשה אשר

זאת אלא שיש בזה הוראה נחוצה ויסודית בעבודת ה'. וממילא כדאי הוא הדבר לפרש גנותו של נח, כי מזה נלמד הוראה ברורה בעבודת האדם את קונו, וכפי שיתבאר.

לברוח מן "המים הזדונים" ולבוא אל תיבות התורה והתפילה

אודות מהותה הפנימית של תיבת נח, איתא בסה"ק (תורה אור ריש פרשתנו) שבכל דור ודור ישנם "מים רבים" המאיימים להטביע את האדם בשצף קצף. "מים" אלו הם "כל טרדות הפרנסה והמחשבות שבענייני עולם הזה", והם מאיימים להטביע את האדם בתוכם, ולקררו מאהבת הבורא ית'.

ועל זאת מצוים את היהודי "בא אל התיבה", עליך להיכנס אל ה"תיבות" של התורה והתפילה. יהודי צריך להתנער מן הטרדות והמחשבות הגשמיות, ולהתכנס בתוך אותיות התורה והתפילה. ואזי ניצול הוא מן המים הזדונים, והוא מצליח לשמור את רגשות אהבת ה' בלבו.

הוראה זו, להיכנס בתיבות התורה והתפילה, היא הוראה נצחית בכל דור ודור, שהרי התורה והוראות' נצחיות הן. כמו כן, הוראות התורה נאמרו כלפי כל יהודי ויהודי בייחוד: כל איש ישראל צריך לומר "בשבילי נברא העולם" (סנהדרין לז, א), ומכיוון שתכלית העולם היא "בשביל התורה" (רש"י בראשית א, א), מובן שכל יהודי צריך לומר שבשבילו בייחוד ניתנה התורה, וכל הוראה בתורה שייכת אליו במיוחד. וכפי שיש לדייק בנוסח עשרת הדברות (יתרו כ, ב. וראה ילקוט שמעוני עה"פ רמז רפו) שלא נאמר שם "אנכי ה' אלקיכם", אלא "אנכי ה' אלקיך" – כי התורה ניתנה לכל איש ישראל בייחוד.

והנה, ישנם כאלו הטוענים שאין ההוראה "בא אל התיבה" מכוונת אליהם, וכנגדם דיברה תורה כאשר הדגישה "צדיק תמים הי' בדורותיו", וכפי שיתבאר להלן.

גם צדיק גמור צריך להינצל מטרדות עולם הזה

יהודי שהוא בדרגת צדיק יכול לטעון, שהוא אינו זקוק לבוא אל אותיות התורה והתפילה, משום שלגביו אין כל מציאות של "מים הזדונים". חז"ל אמרו (סוף חגיגה) על תלמידי חכמים ש"אין אור של גיהנם שולטת בהם", ואם על תלמיד חכם המחוייב בגיהנם אמרו שאין האור שולטת בו, כל שכן שהחכם עצמו אין לו להתיירא ממצאות הרע. וממילא לא אליו דיברה תורה בהוראתה "בא אל התיבה" – אין הוא זקוק להינצל, ואינו מחוייב להתכנס באותיות של קדושה.

וכנגדו דיברה תורה באמרה אשר נח "איש צדיק תמים הי' בדורותיו – דורשים אותו לשבח": אפילו נח שהייתה צדקתו נשגבה והצליח להיות צדיק בדור המבול, ואם הי' בדור אחר "הי' צדיק יותר" – גם הוא הי' צריך להתיירא מפני המים הזדונים ולבא אל התיבה. ואם כן, ככל שתגדל מעלתו של צדיק ותמים, מחוייב הוא לבוא אל תיבת התורה והתפילה.

כל יהודי הוא "צדיק בדורותיו" וצריך לבוא אל התיבה

ומצד השני עומדים רוב בני אדם, הטוענים שאינם מסוגלים להתנער מהבלי העולם ולהתכנס אל התורה והתפילה. טוענים הם: נח הי' "איש צדיק תמים", וממילא הי' מסוגל לעזוב את הבלי העולם ולהתמסר לאהבת ה', אך הם אינם צדיקים, וכיצד תובעים מהם "בא אל התיבה"?

ועל כך מדגישה התורה שנח לא הי' בדרגה כה גבוהה, "צדיק הי' בדורותיו – דורשים אותו לגנאי": נח לא הי' צדיק במשמעותו האמיתית, אלא הי' צדיק ב"שם המושאל" – לפי ערך אנשי דורו (ראה תניא פ"א). ובאמת "אילו הי' בדורו של אברהם – לא הי' נחשב לכלום". ואף על פי שלא הי' בדרגה גבוהה, מכל מקום נצטווה, והי' ביכולתו, לעזוב את טרדות הגשמיות ולבוא אל "תיבת" התורה והתפילה.

ואם נח נצטווה כן, הרי זו הוראה לכל יהודי, בכל דור. אותו יהודי ששומע על ההוראה של "בא אל התיבה", הוא בוודאי נקרא צדיק בערך אנשי דורו: רוב הדור הוא מאומות העולם, וכלפיהם בוודאי נחשב הוא ל"צדיק". ואפילו בין בני ישראל גופא, הנה ישנם הרבה "תינוקות שנשבו" שאינם יודעים מעניין הוראה זו כלל, ואילו הוא למד על מי המבול ועל משמעותם הפנימית, ועל ההוראה מ"בא אל התיבה", ואם כן הלא הוא "צדיק בדורותיו", ומחויב הוא "לבוא אל התיבה".

לבנות להשי"ת "עולם חדש"

והנה, הריאות מן הכניסה אל ה"תיבה" אינו רק במה שמציל את עצמו, אלא הרבה יותר מכך:

כאשר האדם אינו נכנע לטרדות הפרנסה המאיימות להטביעו, והוא בא אל התורה והתפילה, הרי אינו מציל את עצמו בלבד, אלא גם את "בניך ואשתך ונשי בניך איתך", ואפילו את "מכל החי" וגו'. וכפי שכתב הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד) שכל פעולה יחידה של יהודי יכולה להיות אותה "מצווה אחת" שעל ידה "הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה".

וכשם שבצאת נח מן התיבה "ראה עולם חדש" (בראשית רבה פ"ל, ח), כך על ידי הכניסה ל"תיבה" יש בכוחו של יהודי לבנות להשי"ת "עולם חדש", לעשות מן העולם מקום מזוכך ומקודש, אשר בו יוכל השי"ת לשכון בגלוי – "לעשות לו ית' דירה בתחתונים" (ראה תנחומא נשא טז. תניא פ"ו).

פנינים

ידוש ואגדה

מלא שליחותך – והם יבואו "מאליהם"

שנים שנים באו אל נח אל התיבה זכר ונקבה כאשר צוה אלקים את נח באו אל נח – מאליהן (י.ט. רש"י)

כלומר: נח לא הוצרך לעסוק בהבאת בעלי-החיים אל התיבה, אלא לאחר שהכין את התיבה, כפי שנצטווה על ידי הקב"ה – התקבצו ובאו כל בעלי החיים בדרך ממילא, ללא השתדלות מצידו של נח.

ולמדנו מכאן הוראה נפלאה:

תפקידו של האדם הוא לעסוק במילוי שליחותו, "אני נבראתי לשמש את קוני" (סוף קידושין), ואין לו לדאוג לעניינים אחרים, כי כשימלא הוא את שליחותו – ייעשו שאר העניינים בדרך ממילא, ללא השתדלות מיוחדת מצדו.

ובדוגמת הסיפור הידוע על הבעל שם טוב (ראה דברי יחזקאל להרה"ק משינאווא על וישב לח, א), שפעם נצרך לדבר מסויים, הלך לאחד הבתים והקיש על החלון, ובלי לחכות למענה חזר לביתו (ואחר כך באו אליו ונתנו לו את מבוקשו). שאלוהו: ממה נפשך – אם הוא סומך על הנס, למה לו להקיש על החלון? ואם ברצונו לפעול בדרך הטבע, הרי הי' עליו לחכות עד שיענו לו!

והשיב הבעל שם טוב: רצונו של הקב"ה הוא שאדם יעשה "כלי", פעולה טבעית, אפילו פעולה קטנה כמו נקישה בחלון; ולאחר שהוא מצדו עשה את שלו – יכול הוא כבר לחזור לביתו, ושאר כל העניינים ייעשו מעצמם...

לבוא אל ה"תיבה" – ולצאת ממנה

בא אתה וכל ביתך אל התיבה (י.א.)

מפורסמת היא תורת הבעל שם טוב על פסוק זה (הובאה בהוספות לכתר שם טוב ס"ח ואילך. ובכ"מ), אשר "תיבה" רומז לתיבות התורה והתפילה, ופירוש "בא אל התיבה" הוא שהאדם צריך "לבוא" ולהכנס בתוך תיבות התורה והתפילה.

ולכאורה הדבר פלא, שהרי בהמשך הפרשה (ח, טז) מצווה הקב"ה לנח "צא מן התיבה!" ולפירוש הבעש"ט, ש"תיבה" קאי על התיבות הקדושות דתורה ותפילה – איך ייתכן הדבר?

אלא שבאמת כך הוא הסדר בעבודת האדם, שמצד הכוונה "לעשות לו יתברך דירה בתחתונים" (ראה תניא פ"ו בארוכה) נדרש הוא לצאת מהתבודדותו והסתגרותו בחדרו עם תיבות התורה והתפילה, ולהביא אל העולם כולו את אור הקדושה.

אלא שכדי להכין את עצמו לזה, צריך האדם לקיים תחילה "בא אל התיבה": ראשית כל צריך האדם להשקיע עצמו בתוך ה"תיבה" דתורה ותפילה, ולהיות שם משך זמן של "שנה תמימה" (פרש"י פרשתנו ח, יד), הכוללת בתוכה את כל שינויי הזמנים האפשריים; ואז, כאשר חדור הוא בתורה ובתפילה, יש בידו הכח לעבודה ד"צא מן התיבה" – לצאת לעולם התחתון ולקדשו להיות "דירה לו יתברך".